

Ontwikkeling van een speelleerlandschap

Zand in het boek mag best

Binnen het Ontwikkelingsgericht Onderwijs worden levensechte speel- en leersituaties aangeboden. In dit kader ontwikkelde basisschool De Brug een nieuwe buitenruimte. Zo bied je de leerlingen meer dan traditionele speeltoestellen en stoeptegels.

De buiten-
ruimte is een
leeromgeving
waarin
kinderen
andere
ervaringen
op kunnen
doen

Basisschool De Brug in Westervoort startte in 2006 met discussies over de inrichting van de buitenruimte van de school. De school werkt met Ontwikkelingsgericht Onderwijs en biedt de leerlingen themagerichte en levensechte speel- en leersituaties aan. Dit zogenoemde Brugmodel eist multifunctionele ruimten, ontdekhoeken en een buitenruimte met veel speel- en leerstimulansen. In 2007 en 2008 is er door De Brug gewerkt aan een plan om de buitenruimte te veranderen. Al snel sloten kinder- en naschoolse opvang De Kangoeroe en peuterspeelzaal Mikado zich aan bij het ontwerpen en uitvoeren van een speelleerlandschap (SLL). Ook de gemeente Westervoort ondersteunde het plan. Kinderen moeten meer dan traditionele speeltoestellen en stoeptegels tot hun beschikking krijgen, was de gedachte. De buitenruimte moet meer mogelijkheden bieden tot buitenlessen en gevarieerder spelen. 'Zand in een boek of broek mag best,' zeiden de initiatiefnemers. Zij schakelden ORGYD kindergroen in. Tot eind september 2009 werkte dit bureau samen met de organisaties om het speelleerlandschap vorm te geven en de onderwijskundige mogelijkheden van de vernieuwde buitenruimte te exploreren.

Visie

De buitenruimte is een leeromgeving waarin kinderen andere ervaringen op kunnen doen

dan in het schoolgebouw. Hierdoor wordt hun brede ontwikkeling gestimuleerd. Gebaseerd op het model van meervoudige intelligenties van Howard Gardner krijgen kinderen een gevarieerd aanbod aan werkvormen en thema's aangeboden. Hierbij is aandacht voor hun welbevinden, specifieke kennis en vaardigheden. Ook wordt er aandacht geschonken aan vak- en vormingsgebieden die door de organisaties en leerlingen op verschillende manieren opgepakt kunnen worden. Het SLL sluit aan bij de pedagogisch-didactische uitgangspunten van de samenwerkende organisaties.

De gezamenlijke visie en uitgangspunten van een brede aanpak voor kinderen tot en met twaalf jaar werden bij de ontwikkeling van het detailplan als basis gebruikt:

- **Pedagogisch en didactische verrijking:** het SLL zal een grote aanvulling betekenen in de pedagogisch didactische aanpak van de beide organisaties. Begeleiders krijgen de kans om kinderen directe ervaringen in de natuur (de buitenruimte) op te laten doen. Door de nabijheid van natuur zal ook sneller zo'n stap gezet worden. Buitenspelen wordt als zeer gezond ervaren en geeft weer een andere belevingswereld. Zorg voor de buitenruimte wordt ook een taak van de kinderen zelf.
- **Flexibiliteit en veiligheid:** een gezamenlijke buitenruimte biedt meer flexibiliteit

Foto's: Yvon Schuler

aan de kinderen. Zij krijgen meer keuzes. Ze kunnen binnen de veiligheid van het grotere leerlandschap meer exploreren en met kinderen van verschillende leeftijden spelen. Ook voor kinderen van de BSO moet deze ruimte iets extra's te bieden hebben.

- **Spanning en afwisseling:** de buitenruimte rondom de gebouwen zal kinderen aanmoedigen tot gevarieerd spelen en leren.

Het SLL moet kinderen prikkelen om op ontdekkingsstocht te gaan, grenzen te verleggen en nieuwe ervaringen op te doen. De spanning van een afwisselend natuurlijke omgeving maken de kinderen dan iedere dag mee. De samenwerkingspartners vinden het welbevinden, de veiligheid en de geborgenheid voor de kinderen het belangrijkste. Ontwikkelings- en kindgericht werken staat voorop, waarbij extra aandacht is voor het ontwikkelen van de zelfstandigheid en zelfredzaamheid. De buitenruimte biedt hiervoor uitdagende nieuwe mogelijkheden.

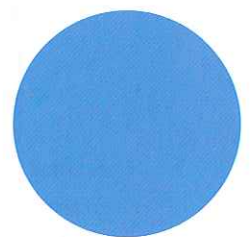
Alle organisaties hadden specifieke wensen en dromen over het SLL. Op de vraag wat zij graag aan ontwerpelementen zouden willen

toevoegen, werden de volgende dingen genoemd: half gescheiden zones voor verschillende leeftijdsgroepen (maar ze moeten wel aan elkaar verbonden zijn); veel afwisseling in reliëf in het gebied; verschillende mogelijkheden tot klauteren, klimmen, glijden, wippen; mogelijkheden tot balspellen (maar wel in een aparte zone); rustige plekken voor lezen of lummelen; dieren op de tuin (konijnen, geit, hamsters). Het terrein moest in ieder geval een natuurlijkere uitstraling krijgen, het hele jaar gebruikt kunnen worden en veilig zijn. Leerkrachten en begeleiders binnen de organisaties zijn ervan overtuigd dat een veranderde buitenruimte kinderen veel te bieden heeft en de sociale contacten tussen de verschillende leeftijdsgroepen zal bevorderen. Spelen en buiten zijn en leren moet een feest worden en kinderen helpen de verbinding met de natuur te leggen. Ze moeten met plezier in de buitenruimte willen spelen en leren, het moet ze nieuwsgierig maken en ze moeten er nieuwe energie van krijgen.

Stappenplan

De pedagogisch-didactische uitgangspunten

In de nieuwe buitenruimte van De Brug krijgen kinderen de kans om directe ervaringen met natuur op te doen

vormden de basis voor een overleg met de verschillende teams, waarin wensen voor de buitenruimte werd geïnventariseerd. De kinderen speelden ook een rol: zij mochten een wensenboom vullen en plattegronden en tekeningen maken.

Op basis van al die informatie is er voor de basisschool een vlekkenplan en schets voor vernieuwingselementen gemaakt. Vrij snel daarna werden er plannen gemaakt om het terrein verder uit te breiden, zodat er bij de drie samenwerkende organisaties een aaneengesloten terrein zou ontstaan. Het voordeel hiervan was dat hierdoor veel wensen van het lijstje gerealiseerd zouden kunnen worden. De gemeente werd partner in het project en zorgde ervoor dat hekken en fietspaden verdwenen. Het terrein werd iets vergroot. Het plannen en uitvoeren werd gelijktijdig gedaan.

Het totale actieplan werd in drie fasen uitgevoerd:

- **fase 1** was gericht op het omzetten van het terrein van de basisschool (een kleine weide, vier moesbakken voor de kleuters, een cirkel van zitstenen en een kleiner zithoekje bij de voordeur);
- **fase 2** richtte zich op het terrein van de BSO (een speelheuvel, dierenverblijf, voorleeshoek en klimboom);
- in **fase 3** kwam het terrein van de peuterspeelzaal aan de beurt (nieuwe klimelementen, fruitbomen, nieuwe zandspeelplaats).

Het doel van het actieplan was om de drie verschillende terreinen samen te voegen en het SSL voor alle kinderen toegankelijk te maken. Na het uitvoeren van de drie fasen richtte de planning zich op het aanbrengen van nog meer natuurlijke elementen, zoals

water en eetbare aanplant. Hierdoor worden de kinderen nog meer uitgedaagd. Naast het uitvoeren van het ontwerp keek het SSL team uiteraard ook naar het benutten van de buitenruimte. Heel belangrijk, want het SSL dient bij te dragen aan de ontwikkelingsstappen van kinderen en verrijkt de mogelijkheid om zelfstandig activiteiten te ontplooiën.

Organisatie en uitvoering

Een kernteam vanuit de samenwerkingspartners werkte aan het plan van uitvoering, samen met de extern adviseur van ORGYD kindergroen en de gemeente. Bij de uitvoering waren ook de leerkrachten, begeleiders, kinderen, ouders en enkele buurtbewoners betrokken. Om het SSL echt uit te voeren werd in iedere fase een aantal werkzaterdag georganiseerd. Gezamenlijk werken aan bepaalde elementen en samen eten was heel belangrijk en ouders, kinderen en medewerkers werden gevraagd om mee te helpen. In de tweede en derde fase hielp de gemeente mee met grondverzet en het aanleveren van speelelementen.

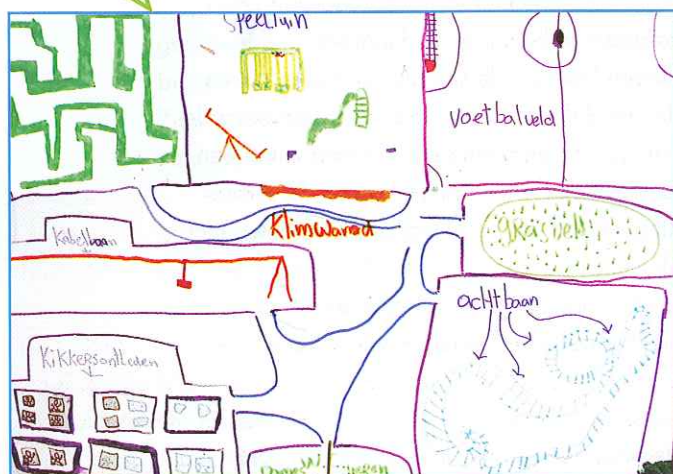
Bij de planning en uitvoering was het vooral van belang goede afspraken te maken tussen de samenwerkende organisaties over bestellingen van materiaal, het inschakelen van aannemers en het organiseren van de hulptroepen. Ook het opstellen van een totaal financieel plaatje en het gezamenlijk of gesplitst betalen van onderdelen speelde in de besprekingen een rol. Voor elke fase werd daarom een kort maar succesvol uitvoeringsplan gemaakt.

Het uiteindelijke resultaat was erg verrassend. De leerkrachten en begeleiders vertelden dat de kinderen de maandag na de werkzaterdag al geheel anders met de ruimte omgingen. Ze speelden meer gespreid, waren actiever en wilden zelf ook aan de slag. De kleuters vonden het werken in de moesbakken zo leuk, dat twee weken later nog eens vier bakken erbij gemaakt werden. Ook de buurt reageerde positief en sommige mensen kwamen spontaan meehelpen op zaterdag. Deze mensen houden nu het speelterrein in de gaten in de weekenden.

Werkplan

De gezamenlijke teams kwamen drie keer bijeen. In deze bijeenkomsten keken zij naar

De kinderen mochten ook meedenken over de invulling van de buitenruimte

Dreamstime

de mogelijkheden om buitenactiviteiten en buitenthema's in het werkplan van de samenwerkingspartners op te nemen. Welke elementen uit het curriculum kunnen buiten worden uitgevoerd en op welke wijze kunnen teams op elkaar inspelen?

De locatieleiders hebben de verantwoordelijkheid om de implementatie van buitenactiviteiten bij de organisaties te stimuleren en ervoor zorg te dragen dat medewerkers meer ervaring opdoen met het werken in de buitenruimte.

Het pedagogisch-didactische karakter was voorwaarde voor het aanpakken van deze klus. Daarom zal door het gebruik van het SSL uiteraard steeds meer duidelijk worden over de mogelijkheden van het buitenterrein als leeromgeving.

Aandachtspunten

Vooraf hebben alle teams natuurlijk nagedacht over mogelijk vandalisme. Hierdoor heeft niemand zich gelukkig laten afschrikken. Het doel was om de kinderen echt iets anders te bieden. Vooral de gezamenlijke aanpak en het betrekken van begeleiders, ouders en kinderen bij het creëren van het buitenterrein was succesvol. De komende tijd ligt de bal

bij de leerkrachten en begeleiders. De meeste medewerkers zijn bijvoorbeeld (nog) niet gewend aan het werken in de buitenruimte. Ze maken zich bijvoorbeeld zorgen over het feit dat ze het overzicht over de kinderen op het terrein niet onder controle hebben of ze zijn onbekend met de planten en dieren. Dit is voor sommigen een drempel om actief bezig te zijn in het SSL. Een ander punt van aandacht is het beheer van de ruimte. Gezamenlijke werkteams zullen actief moeten blijven en op sommige punten zal de hulp van de gemeente soms ingeroepen moeten worden. Ondanks alle stappen die er al gezet zijn, blijven er nog wensen over. Een uitkijktoren boven op het fietsenhok en een waterloop op het terrein staan nog op het lijstje. Maar door het organiseren van gezamenlijke bijeenkomsten met alle medewerkers en door veel met elkaar samen te werken, zal het werken in de buitenruimte steeds meer vorm krijgen.

Met dank aan Mieke Wessels-Bongers, Carin Ketelaar, Koos Kampschreur (bs de Brug), Mieke Nillessen en Rob Oosterman (bso de Kangoeroe), Rob Smits (Mikado Welzijn), alle kinderen, ouders en buurtbewoners en Anton Maatman (gemeente Westervoort).

Op georganiseerde werkdagen werken begeleiders, ouders, buurtbewoners, gemeente én leerlingen gezamenlijk aan het speelleerlandschap

Yvon D. Schuler

werkt bij

ORGYD kindergroen.

Ze is pedagoog en opgeleid als tuintherapeut (yvon.schuler@planet.nl)